גי׳ הרשב"ם ב"ב עד: ד"ה סמתרי], ב) [עי' תוס' כתובות ל. ד"ה הכל ובב"ב

קמד: ד"ה חוץ ובע"ו ג: ד"ה שומרו. ג) ע"ו

ג. ל יט פומנן, גט עד ג: ב"ב קמד: כמובות ל. [וע"ם], ד) ב"ק לב:

וע"שו. כן ונ"ו שם וע"ש

וב פון ש) [ג יו פס יוב ב"ק הגי"], ו) [פסחים קיב. ב"ק לב:], ו) ב"ב ס: סנהדרין

יח. יט., ה) [ובערוך ערך עבד ב' פי' עבד מאי

דעבד ע"י שאלת חלום וי"א

נטע אילנות כו' ע"ש], ט [שלוה ר' עקיבא לבניו כל"ל], י) [כדאיתא ברכות

דף כ.ז. ל) זה הדבור ודבור

המתחיל בתרי כו׳ הכל ד"א. מהר"ם, () קושיא זאת קאי אלעיל אד׳ גרמידי

תורה אור השלם

וֹ וְהַסִּיר יָיְ מִמְּךּ כְּל חֹלִי וְכָל מַדְנִי מִצְרִיִם הָרָעִים אֲשֶׁר יָדְעָהָ לָא יְשִּׁימְם

בְּךְ וּנְתָנָם בְּכָל שֿנְאֶיף: דברים ז טו

2 צְנִים פַּחִים בְּדֶרֶךְ עִקַּשׁ

שומר נפשו ירחק מהם:

ז לא יִרְעָבוּ וְלֹא יִצְמְאוּ 3 לא יִרְעָבוּ

וָלֹא יַכֵּם שָׁרָב וַשָּׁמֵשׁ כִּי

ישעיהו מט י ישניהו מטי 1 וַעַבַּדְתָּם אֵת יְיָ אֱלֹהַיכָם וּבַרָךְ אֶת לַחְמְךְּ אֱלֹהַיכָם וּבַרַךְ אֶת לַחְמְךְ

וְלא יַבֶּם שְּוָ בּ זְשְּבֶּ מְרַחֲמֶם יְנַהֲגֵם מַבּוּעֵי מִיִם יְנַהֲלֵם:

ממ א מיי׳ פ״ח חהר׳ עשין עב טוש"ע ח"מ סי

עשין עב טוטייע ווימו טיי רלא סעיף טו: ב ג ד מיי' שם הל' ב :טוש"ע שם סעיף יו נא ה ו מיי׳ פי״ג מהל׳ טקי ממון הלכה כו ממג עשיו סו טוש"ע ח"מ

לעזי רש"י קרו"ג אודמילנ"ט [קרו"ג אוריינטי"ל]. כרכום.

מוסף רש"י . הכל בידי שמים.

מחושות ומכחובות הבחים לאדם, כולם על ידי גזירת שמים (ע"ז ג:) אם באים פורעניות על האדם גזירת המלך היא (כתובות ל.). חוץ מצנים פחים. לניס, לנה, פחים, חולי הגא על ידי חום כמו (שה"ש ב) עד ידי חוס כמו (שה"ע 2) עד איפוח היוס (עיד ב:) קול חוס, שפעתים שפלאן הוס, בפשיעה (כתובות ?). עד בפיק בדרך עקש, בדרך עקש, כדרך עקש, מפריטם לנים פחים הלנה ויש בדרך עקש, מפריטם לנים פחים, קור חוס (רשב"ם ב"ב קמדו, החוס (רשב"ם ב"ב קמדו, היום וראט הריטי הרוט ולא שיתין רהיטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך. ששים איש רלו ולא הגיעו לאוכל שחרית ור״ק צב:). התקוששו וקשו. לשון היקש, אדם המשוה עלמו וישל לרכו וצפניה ב א) או: הסר קש מבין עיניך מחלה, כמו (שמות ה) לקושם קש, כלומר קשוט

הכא פחים חום כדמוכח בריש מסכ׳ ע"ו (דף ג: ושם ד"ה הכל) ומיירי הכא במאורעות הבאים על האדם דאילו במדות אמר בפ' כל היד (נדה דף טו: ושם ד״ה הכל) הכל בידי שמים חון מיראת שמים: שירתין רהימי רהום. יש מפרשים דנקט שימין לפי שימי החורף ששים וכן ימי הקין כדאמר לעיל (דף קו:) ופת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה א"נ כן דרך למינקט בכל מקום שיתין כדחמר בהחובל (ב"ק דף נב:) שיתין תכלי מטייה לככא דקל חבריה שמע לוכלי לומיים בכלו לקר מכל לי בתריב במניגרי ולול בהו. פירוש מרבע אמות שאתה מודד לבני אניגרא שדולים משם להשקות שדותיהם זלזל פירוש מדוד אותם שחוקות ולא מלומלמות כדי שיוכלו לעמוד שם בריוח ולא כפי׳ הקונט׳ דעל נהרא שמניחין מקום גם למושכי ספינות לא חמשח כלל שלריכין ריוח הרבה שלא יפלו במים אלא בלא מדידה יתנו שיהא (כ) ניכרת ונראה לעינים:

בתרי עברי נהרא קוצו. פי׳ ענפי אילנות היער קולו שלריכין להטות כתפיחם ללד היער שלא יפלו במים יוא״ת דאמרינן בסוף פרק המוכר פירות (ב"ב דף נט: ושם ד"ה ואמה) אמה בית השלחין אני מוכר לך נותן לו ב׳ אמות לתוכה אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה וי"ל דהתם מיירי באמת המים שהוא לאדם אחד שהוא עושה חרין חוך שדהו להשקות ממנה ואין לריך לאגפיים רק אמה מכאן ואמה מכאן והכא אניגרא הוא יאור גדול להשקות כל אותה בקעה לכך לריך ארבע אמות לאגפיה מדע דהתם זורעים אותן אמות ונוטעין שם אילנות כדאמר התם אבל הכא אין זורעין ונוטעין כלל שכל העם הולכים שם להשקות שדותיהם והא דקאמר דאנהרא לכ"ע לאו משום דאניגרא ליהוו כולהו דאדם אחד אלא אינו דכ"ע אלא לאותן המשקין שדותיהם לבד אי נמי ארבע אמות דהכא היינו ב' אמות של תוכה ואמה מכאן ואמה מכאן: ליהוד

לא קשיא הא דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא יוהסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין רב למעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל למעמיה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי להו ¢סמא וחיי ר' חנינא אמר יזו צינה ירא"ר חנינא הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנאמר 2צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת החומם וצואת האוזן רובן קשה ומיעומן יפה ר' אלעזר אמר זו מרה תניא נמי הכי מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר מחלה ששמונים ושלשה חלאים תלוין במרה וכולן פת שחרית במלח וקיתון של מים מבטלתן ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן הְזִיקין ומן המזיְקין ומחכימת פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעין ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת כינה שבבני מעים וי"א אף מוציא את הקנאה ומכנים את האהבה יא"ל רבה לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי שיתין רהיםי רהום ולא ממו לגברא דמצפרא כרך יואמרו רבגן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה א"ל דכתיב ילא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא ירעבו ולא יצמאו א"ל את אמרת לי מהתם ואנא אמינא לך מהכא יועבדתם את ה' את לחמך ואת מימיך אלהיכם וברך ועבדתם את ה' אלהיכם זו קריאת שמע ותפלה וברך את לחמך ואת מימיך זו פת במלח וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי מחלה מקרבך א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה "לא תזלזל במישחתא דכל פורתא ופורתא חזי לכורכמא רישקא א"ל רב יהודה לרב אדא משוחאה יד' אמות דאניגרא זלזל

בהו ידאנהרא לא תמשחנהו כלל רב יהודה למעמיה דאמר רב יהודה ארבע אמות דאניגרא לבני אניגרא דאנהרא ידכולי עלמא ימכריז רבי אמי מלא כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו רב נתן בר הושעיא קץ שיתסר אמתא אתו עליה בני משרוניא דפנוהו הוא סבר כרשות הרבים ולא היא התם בעינן כולי האי הכא ימשום אמתוחי אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי סגי רבה בר רב הוגא הוה ליה ההוא אבא אגודא דנהרא אמרו ליה ץ מר אמר להו קוצו עילאי ותתאי והדר ניקוץ אנא היכי עביד הכי והכתיב זהתקוששו וקשו "ואמר ריש לקיש קשום עצמך ואחר כך קשום אחרים התם אבא דבי פרזק רופילא הוה ואמר אי קייצו קייצנא ואי לא קייצו אמאי איקוץ דאי ממתחי להו אשלייהו מסתגי להו

רה"ר שש עשרה אמה: בני משרוניא. שם העיר והיער היה שלהן: דפנוהו. הלקוהו: אשליהן. חבלין שלהן: אבא. יער: ניקייצו עילאי וחסאי. מי שיש להן יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני הילוך דרך המים: **החם דבי פרוק רופילא הוה.** אותן שלמטה ושלמעלה לא יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני פרוק פחת פרסיים היה וידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קציצה שלי: אי של ישראל היה שיכול לקצוך אותו יער של בית פרוק פחת פרסיים היה וידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קציצה שלי: אי ממסחי אשלייהו מססגי להו. אם יוכלו למתוח חבלם ולבא ממסע למסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה ילכו:

רציערן ומ' מתו בעין הרע ואחר בדרך ארץ. וא"ת א"כ בני לא קשיא. דרב אדרג: שורא וריסקא. חומה ורחוקת גדר של יוסף שלא שלטה בהן עין הרע י היה להן לחיות הרבה ללרים כמו (איכה ב) חיל וחומה: כל חלי. דבר שכל החלאים חלוין מכל השבטים וי"ל שתחו בדרך ארץ יוחר מאחרים כשהקב"ה היה בו וזו העין עין רעה: עבד מה דעבד. יודע היה ללחוש על רוצה להמיתן היה שולח להם חלאים אחרים: צברם. קור כדמוכח הקברות ולהבין על כל קבר וקבר באיזו מיתה מת אם מת בומנו אם בעין רעהים: הכל ברוח.

כל החלאים ותולאות מיתה על נשיבת הרוח באין הכל לפי השעה והאדם יש לך אדם שרוח פלוני קשה לו ובשעה פלוני: והאיכא הרוגי מלכות. הרוגי חרב: אי לאו זיקא. שנכנס במכה: עבדי סמא וחיי. סם המחבר בשר חתוכה ומן העשבים הוא כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד:): **לינים פחים.** קור הנופח. ולאו היינו רוח דקאמר שמואל דשמואל זיקא בלא לינה נמי מוקת: זו מרה. שהמרירה שבה גדולה ונובעת ומתפשטת בגידין ובעלמות: וכולן פת במלח מבטלחן. כדיליף לקמן מקראי: וקיחון של מים. למי שאין לו יין: וזיקין. היינו רוח דאמר שמואל: מחכימת פחי. שדעתו מיושבת עליו לפי שאינו מלטער בעינוי: וזוכה בדין. אם יש לו דין עם חבירו דעתו מיושבת ליישב דבריו בב"ד להטעים: ללמוד וללמד. מחמת ישוב הדעת: ודבריו נשמעיו. לבריות שיש לו לב להטעימן: הבל. זיעה וזוהם: מוקק לאשתו. אם בעל הרהורים הוא ומתוך שלבו טוב בבקר שחכל קלת תובע לחשתו ובלחתו לשוק ורואה נשים אינו מתאוה להן: כינה שבבני מעיין. תולעים: מוליה את הקנאה ואת התגר. שכשאין לבו טוב עליו הוא נוח לכעום: ואמרו רבנן השכם וחכול. בערבי פסחים (דף קיב.) בדברים שלוה ש' רבי לבניו: משוחחה. מודד קרקעות היה בשכר לקונים ולמוכרים ולאחין ולשותפין

הבאין לחלוק: כורכמא רישקא. כרכום

של גן שקורין קרו"ג אודמינל"ט והוא

משובח שבכורכמין: ארבע אמות

דאניגרא. אמת המים שהמשיכוה מן הנהר הגדול אל השדות על פני

הבקעה כולה ומניחין בעלי כל שדה

ושדה מלורוע את אגפיה רוחב ארבע

אמות שלא תתקלקל שפתה ומודדין

אותם כולם ביחד ומציינים אותם שלא

יחרשו מן הסימן ולחוץ: זלול בהן.

אל תדקדק בהן להרחיבן: לא משחנהו כלל. אלא באומד הדעת

תניחנו כדי שיהו ניכרים לעינים

שהן שלימות ורחבות: לבני אניגרא.

אינו מזיק אלא יחידים ויש בידן למחול: לכ"ע. ומאן מחיל: מלי

כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קולו.

המוצא יער או אילנות נטועין על

שפת הנהר יקוץ ברוחב מלא כתף

מושכי חבל הספינה והן מטין עלמן

באלכסון והולכין כשהן משופעין ללד היבשה שלא תמשכם הספינה למים

וכל כמות הצריך להלוכם דינם לקוץ

ובשני עברי הנהר שפעמים שהילוכן

מכאן ופעמים שהילוכן מכאן: קד שיחסר אמתא. (א) כרוחב דרך רה"ר

כדתנן בבבא בתרא (דף נט:) דרך

ַנְאָת מֵימֶיךּ וַהְסִרתִי מַחֲלָה מִפְּרָבֶּף: .. שמות כג כה

5 הִתְקוֹשִׁשׁוּ וָקוֹשׁוּ הַגּוֹי

הגהות הב"ח

(\$\dagger\$) רש"י ד"ה קן שיתסר אמתא ברוחב הס"ד ואח"כ מ"ה צני משרוניא ואח"כ ד"ה דפנוהו הלקוהו ואח"כ מ״ה כר״ה כדתנן ל"ה ואח"כ וחח"כ ד"ה חשניהן: (ב) תום' ד"ה ארבע וכו' שיהא ביכר כל"ל ואות מ' נמחק והד"א עם ד"ה :בתרי